

Hart van Groningen

verkenning en aanbevelingen voor het ontwikkelen van een
visie en het stimuleren van de arbeidsmarkt voor de regio
Midden-Oost-Zuid-Groningen

oktober 2024

ECONOMIC
BOARD
GRONINGEN

Contactgegevens

G. Reindersstraat 5, 9951 CC Winsum
info@ebgn.nl | 050 211 16 68

Managementsamenvatting

Economic Board Groningen heeft, op verzoek van het bedrijfsleven van Midden-Groningen, een verkenning uitgevoerd naar de organisatiegraad en externe positionering van de regio Midden-Oost-Zuid-Groningen, hierna het Hart van Groningen. Deze verkenning heeft substantiële economische en sociaal-maatschappelijke bevindingen blootgelegd die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden en daarmee ook een integrale oplossingsrichting vereisen. Om deze uitdagingen aan te pakken, zijn aanbevelingen geformuleerd die vervolgens zijn gebundeld in twee deelprogramma's: 'Het Brutaal Ideaal' en 'Een Volhoudbare Arbeidsmarkt'.

Aanleiding en bevindingen

De verkenning toont aan dat de regio kampt met een gebrek aan effectieve samenwerking, ondermijning door criminele activiteiten, een remmende mentaliteit en hoog ziekteverzuim. Daarnaast blijven zowel overheids- als private investeringen in het gebied achter, wat resulteert in een lage economische groei en onvoldoende benut arbeidspotentieel. Deze bevindingen bevestigen de noodzaak voor een integrale aanpak om de brede welvaart en leefbaarheid van de regio te verbeteren.

Aanbevelingen

Gebaseerd op de bevindingen zijn er twee programma's ontwikkeld. Het eerste programma, 'Het Brutaal Ideaal', richt zich op het ontwikkelen van een gedeelde toekomstvisie voor de regio, waarbij duurzaamheid, sociale inclusie en economische groei centraal staan. Dit programma beoogt nauwere samenwerking en verhoogde organisatiegraad tussen bedrijven, overheden en andere stakeholders.

Het tweede programma, 'Een Volhoudbare Arbeidsmarkt', focust op het verbeteren van de arbeidsmarkt door middel van arbeidsmarktadaptatie, het doorbreken van het taboe op leren, het verhogen van de arbeidsparticipatie en het reduceren van ziekteverzuim. Dit programma streeft naar een duurzame, inclusieve en veerkrachtige arbeidsmarkt, waarbij zowel werkgevers als werknemers zijn gebaat.

Implementatie en samenwerking

Voor de succesvolle implementatie van deze programma's is intensieve samenwerking vereist tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Belangrijke pijlers voor toekomstige groei zijn het stimuleren van innovatie en ondernemerschap, het verbeteren van de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en het versterken van de infrastructuur. Publiek-private samenwerkingen en het aantrekken van investeringen zijn essentieel om de noodzakelijke veranderingen te realiseren.

Het revitaliseringsprogramma voor de regio Hart van Groningen biedt een uitgebreide aanpak om het gebied economisch en sociaal-maatschappelijk te versterken. Door het bundelen van krachten en het ontwikkelen van een gezamenlijke visie, wordt gestreefd naar een duurzame, welvarende en inclusieve toekomst voor de regio Hart van Groningen. Dit document dient als basis voor verdere samenwerking met alle relevante stakeholders, met als doel de economische en sociale positie van de regio substantieel te verbeteren.

Zonder kwalitatieve leefbaarheid en brede welvaart is er geen vitaal bedrijfsleven en zonder vitaal bedrijfsleven is (kwalitatieve) leefbaarheid en brede welvaart nauwelijks mogelijk.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	2
1. Aanleiding en verkenningsoptzet	4
1.1 Kwalitatieve verkenning	4
1.2 Uitvoering in vier fasen	5
2. Bevindingen	7
2.1 Bevindingen uit deskresearch	7
2.2 Bevindingen uit gesprekken en analyses	8
2.2.1 Gebrek aan effectieve samenwerking.....	9
2.2.2 Ondernijning en jongeren	9
2.2.3 Onvoldoende gezamenlijke visie	10
2.2.4 Onvoldoende cohesie	10
2.2.5 Remmende mentaliteit	10
2.2.6 Hoog ziekteverzuim door mentale klachten.....	11
3. Aanbevelingen	12
3.1 Gezamenlijke visie.....	12
3.2 Samen naar een welvarende toekomst.....	12
3.3 Sustainable Development Goals.....	13
3.4 Inkoop Platform Noord Nederland	13
3.5 Ontwikkelen koplopers groep.....	14
3.6 Reductie van ziekteverzuim.....	14
3.7 Omarm Hart van Groningen	15
3.8 Maak (sport)verenigingen belangrijk.....	15
3.9 Integraal programma jongeren.....	15
3.10 Arbeidsmarktadaptatie.....	15
3.11 Loonbeslag als kans	16
3.12 Vitaliteitscampus.....	17
3.13 Van ondernijning naar versterkende invloeden.....	17
4. Concrete voorstellen	18
4.1 Programma Het Brutaal Ideaal.....	19
4.1.1 Doel van het programma	21
4.1.2 Beoogde resultaten	21
4.1.3 Doelgroep.....	22
4.1.4 Opbouw van het programma.....	23
4.2 Programma Een Volhoudbare Arbeidsmarkt.....	24
4.2.1 Doel van het programma	24
4.2.2 Beoogde resultaten	25
4.2.3 Doelgroep.....	28
4.2.4 Opbouw van het programma.....	29
Bijlage 1. Economic Board Groningen	31

1. Aanleiding en verkenningsopzet

Economic Board Groningen heeft, op verzoek van het bedrijfsleven van Midden-Groningen, een verkenning uitgevoerd naar de organisatiegraad en externe positionering van de regio Midden-Oost-Zuid-Groningen, hierna het Hart van Groningen. Onder Hart van Groningen vallen de gemeentes Pekela, Stadskanaal, Oldambt, Veendam, Westerwolde en Midden-Groningen. De uitvraag betrof een kwalitatieve verkenning naar de organisatiegraad en de externe positionering van Hart van Groningen. Hierin oorzaken te kenmerken en in kaart te brengen op welke wijze deze organisatiegraad en positionering verbeterd kan worden.

De verkenning is verricht op verzoek van een groep middelgrote ondernemingen, gevestigd in het gebied Hart van Groningen. Daarbij heeft deze groep ondernemingen zorgen geuit over de ontwikkeling van het kleinere mkb. Zij vragen zich af in hoeverre het mkb innoveert (met bijv. energietransitie en automatisering), en hoe dit mkb aangehaakt kan blijven bij (middel-) grote regionale ondernemingen.

Organisatiegraad

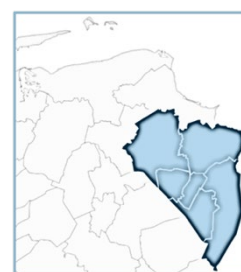
De indruk bestaat bij de opdracht gevende ondernemingen dat noodzakelijke, brede en duurzame organisatiegraad van het regionale bedrijfsleven minimaal is.¹ Daarbij is de overtuiging dat de regio zich op een andere, effectieve wijze moet organiseren om de voorstaande transitievraagstukken m.b.t. de toekomst aan te gaan. Om zo mogelijke onomkeerbare achterstanden met grote gevolgen te voorkomen. Deze noodzakelijke verandering vraagt om een toekomstvisie voor het gebied.

Positionering

Naast de grote transitievraagstukken geven de opdracht gevende ondernemingen aan dat de regio een positioneringsvraagstuk heeft. Het beeld is dat provinciale en nationale overheden de focus leggen op de Eemshaven, Chempport en de stad Groningen. Het Hart van Groningen lijkt als gevolg daarvan minder politieke en financiële aandacht te krijgen. Gelet op de werkgelegenheid die de maakindustrie in de regio biedt en de afhankelijkheden van veel toeleverende mkb-bedrijven van de grotere industrie, wordt het gebrek aan focus op het gebied vanuit de provinciale en nationale overheid in toenemende mate door de opdrachtgevers als een uitdaging ervaren. Verandering hiervan vraagt om een collectieve inspanning van het bedrijfsleven, de overheid en het onderwijs.

1.1 Kwalitatieve verkenning

De economische regio Hart van Groningen wordt gekenmerkt door een breed gedragen industrieel (maak)profiel. Om deze industrie ook voor de toekomst voor het gebied te bestendigen, zijn meerdere transities nodig op het gebied van verduurzaming, digitalisering/ automatisering en energie. Dit om economische activiteit en werkgelegenheid te behouden, zodat de vitaliteit, leefbaarheid en brede welvaart van het gebied minimaal op niveau blijft behouden. De uitdagingen zijn groot en om bovengenoemde, uitdagende transities te kunnen realiseren, is de vraag of er op zowel individueel

Figuur 1: Regio 'het industrie Hart van Groningen

¹ Uitzonderingen hierop zijn initiatieven als de Innovatiehub Oost Groningen (IHOG) in Veendam en Makeport Mercurius in Stadskanaal.

als op collectief niveau meer bewustzijn, ondernemerschap en organiserend vermogen nodig is.

Er zijn reeds bestaande onderzoeken naar de economische staat van Midden-Groningen waarvan gebruik is gemaakt. Deze verkenning betreft een kwalitatieve verkenning vanuit het lokale bedrijfsleven en is hiermee een aanvulling op reeds bestaande onderzoeken. Vanuit deze invalshoek staan de perceptie en behoefte van het mkb voorop.

De verkenning is gericht op het valideren van knelpunten en mogelijke oorzaken daarvan, om vervolgens een gerichte en effectieve aanpak voor te kunnen stellen. In het kader van deze verkenning zijn er gesprekken gevoerd met 23 ondernemers en 7 ambtenaren van diverse overheidsinstellingen (waaronder de betreffende gemeenten). Daarnaast zijn er door het Economic Board Groningen programma GroBusiness 201 gesprekken gevoerd met ondernemers in de betreffende gemeenten. Een zogeheten ondernemersgesprek geeft inzicht in de ambities, groeipotentie en uitdagingen. De uitkomsten van deze gesprekken zijn ook onderdeel van deze verkenning.

De vraag waarop deze verkenning antwoord geeft is:

Hoe houden we het verdienvermogen in Hart van Groningen op pijl en wat moeten we daarvoor doen?

1.2 Uitvoering in vier fasen

De verkenning is in vier fasen uitgevoerd, om een zo compleet en gevalideerd mogelijk beeld te krijgen.

Fase 1: inventarisatiefase

In de inventarisatiefase is deskresearch gedaan en zijn gesprekken gevoerd met mkb'ers, ZZP'ers, instanties en (lokale) overheden in de periode januari-juni 2023. In gesprekken met ondernemers, lokale overheden en andere relevante stakeholders is gevraagd naar behoeften in het kader van het robuuster worden, oftewel te groeien in omzet en omvang. Er is ook uitgevraagd welke behoeften er zijn als collectief als het gaat om samenwerking en de positionering van de regio. Daarnaast is er deskresearch verricht naar de huidige staat van de regio en huidige samenwerkingsverbanden.

Fase 2: analysefase

De opgehaalde input uit fase 1 is geanalyseerd en gebruikt om een actueel en relevant aanbod voor ondernemers te bepalen. Hierbij is de rode draad van de inventarisatie in kaart gebracht en aangeduid op welke (extra) elementen inzet nodig is.

Fase 3: aanbevelingsfase

Vanuit de gekenmerkte elementen zijn aanbevelingen in de vorm van programma's ontwikkeld. We putten daarbij uit de aanwezige kennis, expertise en het instrumentarium van Economic Board Groningen: de ervaringen en inzichten van GroBusiness, het Mkb-programma, programma Vrijtijdseconomie; economische (gebieds-)analyse; toolkit met specialistisch advies, assessments, management development programma, strategie en route-to-market-programma; activatie en begeleiding op het gebied van bedrijfsvoering; het inzetten van financiële instrumenten uit beschikbare en relevante fondsen zoals het NPG, JTF en mogelijke SDG-subsidies.

Fase 4: consensusfase

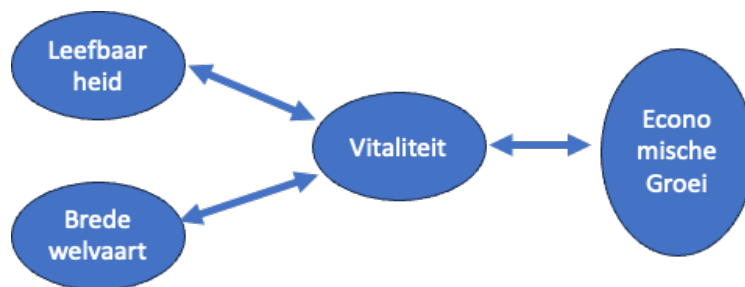
In deze fase zijn de concepten die zijn gemaakt in fase 3 voorgelegd aan (een selectie van) mkb-bedrijven, gemeentelijke en provinciale overheden en andere stakeholders zoals kennisinstellingen. Dit enerzijds met het doel verdere aanscherping van de voorgestelde programma's en anderzijds draagvlak te creëren voor vervolginiciatieven. Zo is er reeds een selectie van mkb'ers gevraagd om deel te nemen in de koplopers groep 'Vrienden van Hart van Groningen': een groep ondernemers die het voortouw wil nemen bij noodzakelijke veranderingen.

2. Bevindingen

Uit de verkenning blijkt dat de regio kampt met substantiële problemen van zowel economische als sociaal-maatschappelijke aard.

Vanuit de dialoog met ondernemers in de regio blijkt een sterke wens naar verbeterde samenwerking tussen mkb onderling en tussen mkb en overheid. Dit met als doel de brede welvaart en welbevinden te stimuleren en te borgen, en de regionale economie te versterken. Er is een duidelijke roep om gezamenlijk te investeren in (sociaal) organisatievermogen en in strategieën die zijn gericht op langdurige inzetbaarheid van arbeidspotentieel en een leven lang leren. Dit met het oog op talentbehoud en het verbeteren van de zakelijke aantrekkelijkheid van de regio.

Voor brede welvaart en leefbaarheid in de regio is vitaliteit van het bedrijfsleven noodzakelijk. Andersom geldt ook: voor een vitaal bedrijfsleven in de regio is een goede leefbaarheid en brede welvaart randvoorwaardelijk. Door verbetering van brede welvaart en leefbaarheid groeien het arbeidspotentieel en private investeringen, zodat er een bloeiend vestigingsklimaat ontstaat. Deze causaliteit is vereenvoudigd weergegeven in onderstaande model.

Figuur 2: wederkerig impact model leefbaarheid, brede welvaart en vitaliteit op economische groei van de regio.

2.1 Bevindingen uit deskresearch

Investerings blijven achter

De regio Hart van Groningen heeft historisch gezien een sterke industriële identiteit. De economische groei is met 3% momenteel de laagste van Nederland (Noord-Holland is met 10% de grootste groeier). Zowel overheids- als private investeringen in het gebied blijven achter bij de rest van Nederland. Dit is deels te zien in de lage investeringen in cultuur, onderzoek en ontwikkeling en bedrijfsgebouwen. Illustratief zijn de volgende cijfers uit 2020²:

- Binnen de provincie Groningen is voor € 11 miljoen geïnvesteerd in cultuur; daarvan is in Midden- en Oost-Groningen 'slechts' € 1 miljoen neergeslagen.
- In onderzoek en ontwikkeling is in de provincie Groningen voor totaal € 354 miljoen geïnvesteerd; voor Midden-Groningen was dit 'slechts' € 58 miljoen.

²CBS

- In bedrijfsgebouwen (nieuwbouw en upgraden van bedrijfsgebouwen) is voor totaal €1.180 miljoen geïnvesteerd in de provincie Groningen, waarvan 'slechts' € 71 miljoen hiervan in Midden- en Oost-Groningen is neergestreken.

Onbenut arbeidspotentieel

Er is relatief veel onbenut arbeidspotentieel in de regio Hart van Groningen, met percentages boven het landelijk gemiddelde. Het onbenut arbeidspotentieel onder de groep mensen van 15- tot 75-jarigen, is naar verhouding het grootst in de provincie Groningen. Waar Brabant een gemiddeld onbenut arbeidspotentieel heeft van 8,5% heeft de provincie Groningen een percentage van 11,6%. Voor de afzonderlijke gemeenten in de regio Hart van Groningen bedragen deze percentages: Pekela 9,8%, Stadskanaal 9,9%, Oldambt 10,1%, Veendam 10,2 % en Midden-Groningen 10,7%.³

De arbeidsparticipatie in de regio Hart van Groningen is in de periode 2014-2020 weliswaar gestegen, maar ligt nog steeds 4%-punt onder het landelijk gemiddelde. Bij jongeren onder de 25 is de arbeidsparticipatie vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde, terwijl de arbeidsparticipatie bij andere leeftijdsgroepen lager is t.o.v. het landelijk gemiddelde. Arbeidsparticipatie zorgt voor zingeving, mentaal welzijn en voor een verhoogd inkomen wat vervolgens terugvloeit in de lokale economie.

Personeelstekort

In 2023 groeide het aantal banen in Groningen, maar in 2024 komt deze groei bijna tot stilstand als gevolg van personeelstekort. Vergrijzing, maar ook een mismatch tussen werkgevers en werkzoekenden zorgen voor aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt. Tussen 2020 en 2022 steeg het aantal banen in de provincie Groningen met 21.500; in 2023 koelt de arbeidsmarkt af. In 2024 wordt krimp verwacht in sectoren zoals industrie, financiële dienstverlening en transport & logistiek, terwijl de ICT-sector nog enige groei zal zien. Halverwege 2022 piekte het aantal vacatures in Nederland en hoewel deze groei sindsdien is afgenomen, waren er eind tweede kwartaal 2023 in Groningen nog steeds 13.000 vacatures. Vergrijzing zorgt ervoor dat de krapte aanhoudt, omdat landelijk 157.800 inwoners van 50 tot 65 jaar binnenkort de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.

Er is een mismatch tussen de opleiding van werkzoekenden en de eisen van werkgevers, wat het belang van een leven lang leren onderstreept. In Groningen is er daardoor een onbenut arbeidspotentieel van 55.000 mensen, waaronder deeltijders, werklozen en semi-werklozen. Gebrek aan basis- en digitale vaardigheden en financiële onzekerheden blijven uitdagingen.

2.2 Bevindingen uit gesprekken en analyses

Op basis van de gesprekken en analyses blijkt dat de veronderstelling dat er een gebrek is aan organiserend vermogen in de regio Hart van Groningen, juist is. Dit vormt een belemmering voor effectieve samenwerking en het benutten van kansen. De (grote) transitievraagstukken worden (minder) aangepaan. Het gebrek aan langetermijndenken en een ontoereikende bezetting binnen overheid en mkb belemmeren het succesvol opstarten van projecten en het aanvragen van eventuele subsidiemogelijkheden voor groei en ontwikkeling.

Dit heeft invloed op de leefbaarheid, vitaliteit en brede welvaart van het gebied omdat kansen om de sociaaleconomische positie te versterken, niet optimaal worden benut.

³CBS

Op basis van de gevoerde gesprekken komen we tot de volgende inzichten en bevindingen.

2.2.1 Gebrek aan effectieve samenwerking

Er bestaat een beeld van ongezond wantrouwen en een gebrek aan onderlinge verbinding. Het lijkt alsof de verschillende partijen in de regio los van elkaar opereren zonder een solide basis van vertrouwen en samenwerking. Er lijkt weinig synergie tussen de stakeholders, waardoor de regio versnipperd is en de samenwerking beperkt. Het is belangrijk om dit gebrek aan onderlinge verbinding te adresseren en aan te pakken en te streven naar een constructieve samenwerking tussen de betrokken partijen. Alleen dan kunnen de kansen in en van de regio worden benut en kan de regio sterker worden.

Binnen de zakelijke context zijn er netwerkorganisaties aanwezig. Hun voornaamste doel is het bevorderen van kennismaking en uitwisseling tussen lokale ondernemers onderling. Uit de gesprekken komt unaniem naar voren dat hierdoor overstijgende kansen blijven liggen om de regio in de breedte te versterken. De bestaande netwerken worden vaak als te beperkt ervaren of zijn niet krachtig genoeg om daadwerkelijk regionaal een verschil te kunnen maken. Ondanks de aanwezigheid van enkele actieve 'koplopers' die zich graag in willen zetten voor de regio, is er dringend behoefte aan een gecoördineerde en collectieve aanpak om kansen optimaal te benutten.

Uit de gesprekken is gebleken dat het bedrijfsleven de overheid onvoldoende ziet als een partner om bedrijven te kunnen versterken. Overheden geven op hun beurt aan dat ze moeilijk contact krijgen met het bedrijfsleven.

2.2.2 Ondernijning en jongeren

Naast het gebrek aan cohesie blijkt het probleem van ondernijning een grote en serieuze uitdaging. Ondernijning verwijst naar de activiteiten van de georganiseerde misdaad die de samenleving, rechtsstaat en het openbaar bestuur ondermijnen. Het omvat illegale praktijken zoals drugshandel, witwassen, corruptie en infiltratie in legitieme sectoren en heeft veel negatieve gevolgen voor de regionale veiligheid, de economie en het vertrouwen in de samenleving. Het bestrijden van ondernijning vereist een geïntegreerde aanpak en samenwerking tussen verschillende instanties en het bedrijfsleven. Een aantal schietincidenten in Pekela en Winschoten bevestigen dit probleem. Het afblazen van de Nacht van Winschoten in 2023 is een schrijnend voorbeeld van de negatieve invloeden van ondernijning en criminaliteit. Het lokale bedrijfsleven en inwoners zijn de dupe. Bovendien leidt het tot een negatieve beeldvorming van de regio. Dit ondanks diverse initiatieven zoals de Regiodeal.

In de gesprekken met lokale overheden komt het beeld naar voren dat steeds meer jongeren benaderd worden om het criminele pad te kiezen. Ook gaf een ondernemer met een bedrijfswagen/-bus aan dat regelmatig ondernemers met bedrijfswagens/-bussen worden benaderd om zaken te vervoeren. Een voorzichtige conclusie kan zijn dat vooral

Voorbeeld gebrek aan samenwerking overheid en mkb

Werk In Zicht is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, UWV, leer-ontwikkelbedrijven en de provincie Groningen, met specifieke betrokkenheid van de provincie Drenthe voor Noord-Drenthe. Het doel van Werk in Zicht is het creëren van een duurzame arbeidsmarkt waar iedereen welkom is. Werk In Zicht heeft middelen om de arbeidsmarkt te verduurzamen. Echter, Werk In Zicht heeft de grootste moeite om werkgevers te vinden die met hen willen samenwerken. Veel werkgevers kennen de mogelijkheden van Werk In Zicht niet. Een gemiste kans als het gaat om vitaliteit, brede welvaart en leefbaarheid.

jongeren die niet over de minimale startkwalificaties beschikken als opleiding en perspectief, gevoelig zijn voor de verleiding van criminaliteit. Het 'snelle' geld speelt een belangrijke rol. Het moge duidelijk zijn dat iedere jongere die in de criminaliteit belandt, er één te veel is. Overheden geven aan ook het bedrijfsleven nodig te hebben om ondermijning tegen te gaan.

2.2.3 Onvoldoende gezamenlijke visie

Bij aanvang van de verkenning leeft de vraag wat inwoners en bedrijven nodig hebben voor brede welvaart, vitaliteit, leefbaarheid en constructieve samenwerkingsverbanden. De suggestie dat inwoners en bedrijven precies weten wat ze nodig hebben, maar het zich niet realiseren, blijkt niet houdbaar. In plaats daarvan zou de focus moeten liggen op hoe inwoners en bedrijven willen dat hun (werk)omgeving eruitziet en wat relevante stakeholders kunnen doen om dit te realiseren. De uitdaging hierbij is dat het in de desbetreffende regio in Groningen ontbreekt aan een brede gezamenlijke visie over waar de regio over ca. 10-15 jaar, of nog langere tijdshorizon wil staan.

Het betrekken van verschillende partijen zoals het bedrijfsleven, overheden, burgers, maar ook maatschappelijke organisaties zoals Vereniging Groninger Dorpen is hierbij noodzakelijk voor het creëren van draagvlak. Zonder een gezamenlijke toekomstvisie kan de regio geen krachtige plannen en structuren maken richting provinciale, landelijke en Europese overheden. Door samen te werken en een gedeelde toekomstvisie te creëren, kan de regio een sterke positie innemen en veel meer invloed uitoefenen op het beleid en de besluitvorming op verschillende niveaus.

2.2.4 Onvoldoende cohesie

Uit de verkenning is unaniem gebleken dat het lokale (sport)verenigingsleven van essentieel belang is voor de gemeenschapszin en de regio. Uit de verkenning komt naar voren dat het (sport)verenigingsleven wordt gezien als een van de weinige plekken waar de inwoners van de regio zich verbonden en trots voelen. Er is met weemoed gesproken over de tijd waarin voetbalclub Veendam nog een professionele club was. Met name ondernemers missen de levendigheid en saamhorigheid van de businessclub omgeving waar gemakkelijk contacten werden onderhouden en zaken werden gedaan. Voor de saamhorigheid is het behouden van de structuur van (sport)verenigingen van groot belang en waar – idealiter – de saamhorigheid naar een hoger niveau wordt getild.

2.2.5 Remmende mentaliteit

Met regelmaat wordt gesproken over het gebrek aan trots onder de Groningers. Tijdens het jaarlijkse GroBusiness Ondernemersfestival in Scheemda, waar respectievelijk 350 en 500 ondernemers aanwezig waren, is duidelijk geworden dat Groningse bedrijven meer/beter bekend zijn in het buitenland dan in de eigen regio. Opvallend daarbij is het verschil tussen jonge ondernemers en de meer volwassen bedrijven of ondernemers. Jonge ondernemers gaven aan minder moeite te hebben met (online) profilering en herkennen zich minder goed in het beeld van te weinig trots.

Hoewel Groningers trots zijn op de regio, voelen ze niet altijd de behoefte om deze trots actief uit te dragen. Dit zou geen probleem zijn, ware het niet dat door het tekort aan communicatie en promotie van positieve ontwikkelingen in de regio, de rest van de wereld (incl. de regio zelf) niet goed op de hoogte is van wat Hart van Groningen te bieden heeft.

De Groningse mentaliteit is nuchter, direct en pragmatisch. Groningers tonen een non-nonsense houding, hebben een sterke werkethiek en hechten waarde aan gemeenschapszin. Groningers zijn zelfredzaam en tonen een groot gevoel van onafhankelijkheid. Ze zijn vaak bescheiden, soms in negatieve zin en laten liever hun

daden spreken dan hun woorden doorklinken met de 'nait soezen moar broezen'-mentaliteit.

Taboe op leren

Een belemmerend aspect van de cultuur in de regio Hart van Groningen is het fenomeen: 'taboe op leren'. Er lijkt een terughoudendheid te zijn als het gaat om het leren en ontwikkelen van nieuwe vaardigheden en ontwikkelen van kennis. Dit kan een obstakel vormen voor individuele groei en het benutten van nieuwe kansen. Het doorbreken van dit taboe is van essentieel belang om de regio vooruit te helpen. Hoewel Groningers bekend staan om hun pragmatische instelling, is het zaak om deze mentaliteit te combineren met een positieve houding ten opzichte van leren en ontwikkeling. Door open te staan voor nieuwe kennis en vaardigheden, kunnen inwoners zichzelf en de regio versterken en zijn Groningers beter voorbereid op toekomstige uitdagingen en kansen die nodig zijn voor de transitievraagstukken waar de regio voor staat.

2.2.6 Hoog ziekteverzuim door mentale klachten

In Nederland is het ziekteverzuim onder werkenden relatief hoog⁴. In de regio Hart van Groningen is dat niet anders. Uit de verkenning blijkt dat vooral mentale klachten ten grondslag liggen aan het verzuim. Financiële onzekerheid en stress (mede als gevolg van armoede) wordt als oorzaak genoemd van deze mentale klachten. Verschillende belangengroepen spreken ook over de mentale klachten van jongeren als gevolg van de aardbevingsproblematiek en het gebrek aan perspectief. Vooral het mkb, maar ook andere relevante en betrokken partijen zijn het erover eens dat het ziekteverzuim naar beneden moet en dat er werk gemaakt moet worden van het aanpakken van de mentale klachten en het gebrek aan perspectief van jongeren in de regio.

⁴ CBS

3. Aanbevelingen

Uit de bevindingen van de verkenning kan geconcludeerd worden dat er door ondernemers urgentie wordt beleefd voor actie en behoefte is aan verandering. Om de neerwaartse trends te keren, is het essentieel dat beleidsmakers, bedrijven en inwoners samenwerken. Zodat zij tot een coherente strategie komen die gericht is op het ontgrendelen van het volledige potentieel van de regio. Dit vereist een gedurfd commitment en gerichte actie op het gebied van innovatie en samenwerking. Het behoeft ook een langetermijnvisie die verder gaat dan beleidscycli.

Daarnaast benadrukt de eerder benoemde wederkerigheid van brede welvaart, leefbaarheid, en vitaliteit op economische groei (hoofdstuk 2) de noodzaak voor een integrale aanpak die economische revitalisering, sociale inclusie en duurzaamheid omarmt.

Hierna volgen de aanbevelingen om de geconstateerde uitdagingen te kunnen adresseren en verbeteren.

3.1 Gezamenlijke visie

De regio Hart van Groningen heeft een sterke behoefte aan een gezamenlijke, gemeentegrenzen overstijgende, visie. De oplossing kan worden gezocht in het ontwikkelen van een lange termijn stevige ambitie.

Cruciale vragen daarbij zijn: waar wil de regio over 10 jaar staan qua positionering en ingezette transformaties; wat zijn de kansen en mogelijkheden; en wat is het gezamenlijk belang van alle betrokken partijen? Creëer een gezamenlijke visie, strategie en draagvlak voor de langere termijn voor de regio Hart van Groningen door samen te werken met relevante belanghebbenden, als het mkb, onderwijsinstellingen, dorpsverenigingen, overheden, zorgverzekeraars, grote bedrijven en maatschappelijke organisaties.

3.2 Samen naar een welvarende toekomst

Het implementeren van deze gezamenlijke visie en brede transitieagenda zal de regio Hart van Groningen in staat stellen haar potentieel optimaal te benutten en een welvarende toekomst tegemoet te gaan. De betrokkenheid van alle belanghebbenden is hierbij nodig. Een voorlopige identificatie van relevante belanghebbenden zijn:

- Mkb (vertegenwoordigd door Economic Board Groningen, VNO-NCW/MKB Noord, lokale ondernemersverenigingen)
- Onderwijsinstellingen (Noorderpoort, Alfa-college, Rijksuniversiteit Groningen, etc.)
- Gronings DNA (Vereniging Groninger Dorpen, dorpsverenigingen, buurtcomités)
- Overheden (provincie Groningen, betrokken gemeenten, NOM)
- Zorgverzekeraars (bijv. Menzis)
- Grotere bedrijven als Avebe, NedMag, Eska, Solidus Solutions, Smurfit Kappa, PQ Nouryon, Teijin Aramid, Wagenborg
- Relevante (maatschappelijke) organisaties en initiatieven zoals de lokale ondernemersverenigingen
- Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

3.3 Sustainable Development Goals

De Vereniging Nederlandse Gemeentes (VGN), een overkoepelde organisatie waar alle gemeenten in Nederland bij zijn aangesloten, stimuleert haar leden zich te committeren aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Het gehele pakket aan doelstellingen bestaat uit 17 doelen en richten zich op urgente mondiale uitdagingen zoals armoede, ongelijkheid, klimaatverandering en sociale rechtvaardigheid. Deze thema's sluiten aan op de geconstateerde uitdagingen die voortkomen uit de verkenning. Omdat veel gemeentes in Nederland en derhalve ook de relevante gemeentes binnen het Hart van Groningen hiermee te maken hebben, is er reeds een 'vehicle' voorhanden waarlangs initiatieven verder kunnen worden ontwikkeld en waarmee er gebruik wordt gemaakt van wat er al voorhanden is. De SDG's bieden kansen voor organisaties en regio's waarbij samenwerking tussen lokale overheden, bedrijven, organisaties en kennisinstellingen essentieel is.

Daarnaast is een veelheid aan financiële middelen van internationale en nationale fondsen beschikbaar en is er tooling ontwikkeld en beschikbaar voor het realiseren van de SDG doelen waar nieuwe initiatieven een voordeel mee kunnen behalen. Voorbeelden van fondsen of subsidies zijn Horizon Europe, LIFE-programma, Interreg, Global Environment Facility, UNDP Grants, Green Climate Fund, Bill & Melinda Gates Foundation en Rockefeller Foundation. Met de inzet van de SDG's als vehicle wordt gebruik gemaakt van wat er al is en wordt van de nood een deugd gemaakt om de uitdagingen in Hart van Groningen het hoofd te bieden.

Het idee is om een 'SDG Valley' in de regio te creëren. Dit om duurzame projecten en startups te bevorderen en een gezamenlijke visie te ontwikkelen.

3.4 Inkoop Platform Noord Nederland

Het Inkoop Platform Noord Nederland (IPNN) is een initiatief voor gezamenlijke inkoop van

Over de SDG's

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's), officieel bekend als de '2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling', zijn een reeks van 17 globale doelen die zijn opgesteld door de Verenigde Naties. Ze zijn in 2015 aangenomen door alle 193 lidstaten van de VN en hebben als doel om een einde te maken aan armoede, de planeet te beschermen, en ervoor te zorgen dat alle mensen vrede en welvaart kunnen genieten. Deze doelen zijn bedoeld om in 2030 bereikt te zijn. Elk van de 17 doelen heeft specifieke targets (169 in totaal) die concrete stappen en acties beschrijven om de doelen te bereiken. Ze omvatten een breed scala aan sociaaleconomische en milieuaspecten. De doelen roepen op tot onderwijs, gezondheidszorg en fatsoenlijke banen voor iedereen, en bescherming van de oceanen, bossen en volledig natuurlijke habitats. Ze schetsen een beeld van een toekomst waarin vooruitgang iedereen ten goede komt, waar klimaatverandering een halt wordt toegeroepen en alle mensen in vrede en welvaart kunnen leven. Het unieke karakter van de SDG's betekent dat ze met elkaar verbonden zijn – vooruitgang boeken op het ene doel leidt vaak tot vooruitgang op een ander doel, of soms zelfs op meerdere.

Figuur 3: Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties

publieke organisaties. Maak gebruik hiervan, breidt het uit en bevorder samenwerking tussen (semi)overheidsorganisaties, het bedrijfsleven en instanties om de inkoopfunctie duurzaam te versterken.

3.5 Ontwikkelen koplopers groep

Start met een koplopers groep mkb ondernemers uit de regio, aangevuld met relevante kennisdragers uit het onderwijs, die zich wil inspannen om het georganiseerd vermogen te vergroten. Deze 'Vrienden van het Hart van Groningen' werken aan duurzame ontwikkeling, sociale rechtvaardigheid en economische groei binnen het SDG kader en breiden dit verder uit naar een overkoepelend zakelijk netwerk dat bedrijvigheid stimuleert, inspireert en gezamenlijk eigenaarschap voor de ontwikkeling van de omgeving najaagt. Betrek daarbij de verschillende businessclubs om versnelling hiervan te creëren.

3.6 Reductie van ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is landelijk en in de provincie Groningen met ca 5% (te) hoog. Vooral het aantal gevallen dat uitvalt als gevolg van mentale klachten is de laatste jaren fors gestegen. Ziekteverzuim in het Hart van Groningen heeft meerdere gevolgen, waaronder een negatieve impact op de economische ontwikkelingen, verminderde arbeidsproductiviteit, hogere bedrijfskosten, reputatieschade en toegenomen druk op de gezondheidszorg. Om de economie en het welzijn van werknemers te bevorderen, is vermindering van het ziekteverzuim dringend gewenst. De combinatie van coronamaatregelen en mogelijke aardbeving gerelateerde stress hebben met name jongeren in de regio geen goed gedaan. Er moet extra aandacht komen voor de mentale weerbaarheid en volhoudbare arbeidsparticipatie van jongeren in de regio. De Inner Development Goals kunnen hierbij een stimulerende rol spelen.

Werk In Zicht Groningen (WIZ Groningen) financiert duurzame inzetbaarheids- en vitaliteitsprojecten voor alle inwoners van de provincie Groningen en een deel van Noord-Drenthe. WIZ beschikt over ca. 80 adviseurs in de regio die adviseren over de mogelijkheden als het vinden van vakmensen, maatwerkscholing, financiële regelingen, sociaal ondernemerschap en het aannemen van mensen met een arbeidshandicap. Hiervoor worden in twee jaar tijd ca. 12 StartFesten georganiseerd door de gehele arbeidsmarktregio, deze zijn momenteel in volle gang.

Door de samenwerking tussen mkb en WIZ te intensiveren krijgt het WIZ meer verbinding met de mkb'er en is daardoor beter in staat bedrijven te ondersteunen.

Naast werkzoekenden wil WIZ Groningen ook werkende Groningers weerbaarder en wendbaarder maken, daarvoor zetten zij 25 jobcoaches in. Deze jobcoaches bieden individuele ondersteuning aan werkzoekenden en werkenden, helpen bij het ontwikkelen van persoonlijke vaardigheden, arbeidsmarktvaardigheden en vergroten van zelfredzaamheid. Samenwerking tussen WIZ Groningen, bedrijfsleven en andere belanghebbenden in de regio Hart van Groningen kan de kansen op werk vergroten, duurzame inzetbaarheid bevorderen en vitaliteit versterken. Zo kan je een veerkrachtige arbeidsmarkt creëren waarin mensen zich ontwikkelen en weerbaarder zijn tegen uitdagingen van de veranderende arbeidsmarkt.

AXSIO is een onafhankelijke non-profit netwerkorganisatie en toonaangevend op het gebied van kennis en innovatie voor Gezond Werken-professionals in Noord-Nederland. Het bedrijvenloket van AXSIO wordt bemand door lokale arbo- en re-integratieprofessionals uit Noord-Nederland. Samenwerking met deze netwerkorganisatie kan het ziekteverzuim reduceren in Hart van Groningen.

3.7 Omarm Hart van Groningen

'Omarm Groningen' is een succesvol samenwerkingsverband tussen overheden, bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties in de gemeente Groningen. Het richt zich op belangrijke thema's zoals armoedebestrijding, innovatie, duurzaamheid, energietransitie, toerisme en cultuur, om economische groei, werkgelegenheid en het leefklimaat te bevorderen. De regio Hart van Groningen heeft de kans om dit succesvolle initiatief te implementeren, te profiteren van de opgedane kennis en expertise, en samen te werken met 'Omarm Groningen' om de economische ontwikkeling en leefbaarheid te versterken. Door actieve deelname en samenwerking kan de regio een veerkrachtige en bloeiende gemeenschap worden, met duurzame economische groei, nieuwe werkgelegenheid, talentbehoud en een positieve toekomst voor de inwoners. Het implementeren van het reeds bestaande initiatief van 'Omarm Groningen' in de regio is een kansrijke stap om samen te bouwen aan een welvarende regio, waarin iedereen de kans krijgt om bij te dragen aan een bloeiende regio.

3.8 Maak (sport)verenigingen belangrijk

Versterk de leefbaarheid en het (sport)verenigingsleven in de regio Hart van Groningen. Er is behoefte aan betere verbinding en partnerschappen om de leefbaarheid in de regio te verbeteren. Sportclubs en verenigingen spelen een belangrijke rol bij sociale organisatiegraad, gemeenschapsontwikkeling, gezondheid en welzijn, talentontwikkeling, economische stimulans en sociale ontwikkeling. Door jongeren te betrekken bij (sport)verenigingen kunnen ze positief beïnvloedbaar zijn en profiteren van de vele voordelen die deze verenigingen bieden. De regio Hart van Groningen kan deze kans benutten om de sociale organisatiegraad en leefbaarheid te versterken en de positieve impact op de gemeenschap te vergroten. (Sport)verenigingen in deze regio ervaren moeilijkheden bij het vinden en behouden van vrijwilligers. Zet in op betaalde bestuurskrachten bij verenigingen met meer dan 200 leden. Experimentele gelden uit regionale en Europese fondsen zouden hierbij kunnen helpen. Denk aan een zgn. 'vrijdeal', een uniek sponsorcontract dat een verbinding creëert tussen (sport)verenigingen en het bedrijfsleven. Medewerkers kunnen tijdens werktijd 'vrijwilligerswerk' doen bij verenigingen en worden betaald voor hun inzet.

3.9 Integraal programma jongeren

Schrap het eigen risico voor mentale zorg onder de 28 jaar in de regio Hart van Groningen om hulpzoekende jongeren niet te belemmeren door hoge zorgkosten. 'Back on Track' programma: bedrijfsleven in de regio leidt dit initiatief om jongeren te helpen bij het verwezenlijken van hun dromen en ambities. Samen met netwerkpartners wordt een platform opgezet voor persoonlijke plannen (routekaarten) voor elke jongere, waarbij het bedrijfsleven ondersteunt om deze plannen te realiseren. In de regio Hart van Groningen is armoede een groot probleem dat stress, beperkte toegang tot basisbehoeften en ongelijkheid vergroot. Loonbeslag vanwege schulden is een specifieke zorg die gezinnen in gevaar brengt en mentale stress veroorzaakt. Maatregelen moeten worden genomen om gezinnen te ondersteunen bij het oplossen van financiële problemen en om stabiliteit en vooruitgang te bevorderen. Het initiatief past binnen SDG 17.

3.10 Arbeidsmarktadaptatie

Arbeidsmarktadaptatie verwijst naar het vermogen van werknemers, werkgevers en organisaties en de samenleving als geheel om zich aan te passen aan veranderingen op de arbeidsmarkt. Dit omvat het aanpassen van vaardigheden, kennis en attitudes en het

inspelen op de veranderende eisen en kansen op de arbeidsmarkt voor zowel de werkgever als de werknemer.

Arbeidsmarktadaptatie gaat onder meer over het leren van nieuwe vaardigheden, het bijwerken van bestaande kennis met nieuwe kennis, het aanpassen van werkmethoden, implementatie van de nieuwste technieken en het flexibel reageren op verschuivingen in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, maar ook op (her)nieuw(d)e vormen van leidinggeven en aansturing van werkgevers. Nieuwe generaties stellen vragen, hebben andere prioriteiten en vinden andere zaken belangrijk(er). Dit vraagt een andere vorm van motiveren.

Arbeidsmarktadaptatie is cruciaal in een tijd waar het tekort aan gespecialiseerde arbeidskrachten voort zal duren en op hetzelfde moment ook mensen verder af komen te staan van het arbeidsproces. Adaptatie in een tijd waar technologische vooruitgang (AI), globalisering en andere factoren voortdurend de aard van werk en de vereiste vaardigheden transformeren. Zowel werknemers als werkgevers in het Hart van Groningen moeten wendbaar zijn om succesvol te blijven en te gedijen in een dynamische omgeving.

3.11 Loonbeslag als kans

Uit een landelijke peiling van EénVandaag in 2024 onder HR-professionals en salarisadministrateurs blijkt dat in de helft van de organisaties het aantal loonbeslagen het afgelopen jaar fors is toegenomen. In 38 procent bleef het aantal gelijk en slechts in 4 procent nam het af. Bij 88 procent van de organisaties⁵ is het afgelopen jaar loonbeslag gelegd, wat leidt tot verminderde arbeidsproductiviteit, hoger ziekteverzuim en soms zelfs diefstal op de werkvloer. Hoewel een derde van de respondenten vindt dat werkgevers medeverantwoordelijk zouden moeten zijn voor de financiële problemen van werknemers, is de meerderheid het daar niet mee eens. Toch bieden veel werkgevers hulp, ook uit eigenbelang, omdat een werknemer met financiële problemen niet volledig gefocust is op het werk, wat schadelijk kan zijn voor de onderneming. Werkgevers bieden verschillende vormen van hulp aan, zoals extra uren, leningen of voorschotten op het loon, of doorverwijzing naar budgetcoaches of schuldhulpverlening.

Een nieuw op te zetten 'Kansloon Fonds' in de regio Hart van Groningen biedt werkgevers en werknemers de mogelijkheid om loonbeslag door schulden aan te pakken als een kans voor een betere toekomst. Werkgevers kunnen schulden overnemen en samen met werknemers een plan opstellen om deze terug te dringen en een stabiele financiële basis te creëren. Dit verandert loonbeslag van een struikelblok naar een opstap naar een betere situatie, waarbij werknemers een hernieuwd perspectief krijgen. Deze aanpak leidt tot positieve veranderingen, zoals verbetering van de financiële situatie, arbeidsparticipatie, ziekteverzuim, bedrijfsresultaten en werkomgeving in de regio. Geïnspireerd door het Fonds Bijzondere Voorzieningen van het Martini Ziekenhuis, kan het Kansloon Fonds een vergelijkbare rol spelen in het aanpakken van loonbeslag door schulden.

Vitaliteit in bedrijven is ook van belang voor het welzijn van werknemers. Een holistische aanpak met stressvermindering, financiële ondersteuning en toegang tot hulpbronnen helpt mensen een gezonde levensstijl na te streven en uit de armoedecyclus te komen. Dit vergroot duurzame inzetbaarheid, vermindert de negatieve effecten van stress op

⁵ Dit onderzoek is uitgevoerd door EénVandaag in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Personeelsmanagement & Organisatieontwikkeling (NVP), de Vereniging van Nederlandse Salarisadministrateurs (VNSa) en HR Praktijk

individuen en organisaties en levert de werkgever een trouwe en effectieve medewerker op.

3.12 Vitaliteitscampus

Het Alfa-college bevordert een vitale regio door onderwijs, professionalisering en onderzoek te combineren met de fysieke, mentale en emotionele gezondheid. Met steun van publiek-privaat partnerschap en subsidies biedt deze Vitaliteitscampus unieke programma's in Sport & Bewegen, Zorg & Welzijn en andere relevante vakgebieden. Samenwerking met meer dan 30 regionale partners is cruciaal voor succes, maar de regio Hart van Groningen heeft nog weinig betrokkenheid. Gezamenlijke inspanningen zijn nodig om bedrijven en organisaties in de regio bij het initiatief te betrekken, waardoor de afstemming met de arbeidsmarkt wordt verbeterd en de vitaliteit van de samenleving positief wordt beïnvloed. Bedrijven in de regio kunnen kosteloos gebruikmaken van de Vitaliteitscampus om te investeren in werknemersgezondheid en vitaliteit, wat leidt tot betere prestaties en een positieve werksfeer. Stimuleren van betrokkenheid van bedrijven en organisaties in de regio bij de Vitaliteitscampus bevordert een veerkrachtige en gezonde regio, waarbij onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken voor een positieve impact op de vitaliteit van de samenleving.

3.13 Van ondermijning naar versterkende invloeden

Ondermijning is een complex probleem in de regio Hart van Groningen dat een integrale aanpak vereist. Samenwerking, bewustwording, handhaving, wetgeving, participatie en internationale samenwerking zijn belangrijke strategieën om ondermijnende activiteiten effectief aan te pakken. Hierbij wordt gericht op de jeugd, omdat zij de toekomst van de regio vormen en vatbaar zijn voor ondermijning. Het grootbedrijf, mkb en lokale overheid kunnen bijvoorbeeld samenwerken om een 'Bouwdepot' op te richten voor kwetsbare jongeren. Dit biedt hun een maandelijks inkomen gedurende een jaar om aan persoonlijke doelen te werken en uit crisissituaties te komen.

4. Concrete voorstellen

Bedrijven in de regio hebben een analyse van mkb structuren gevraagd vanuit hun zorg over de organisatiegraad en positionering van het regionale mkb. Het mkb kan en wil mee ontwikkelen richting de toekomst en zoekt daarvoor handvaten. Door voorgenoemde aanbevelingen te vertalen naar drie deelprogramma's worden structuren geboden om de economische structuurversterking en maatschappelijke verbeteringen in de regio te ondersteunen door middel van samenwerking, innovatie en duurzaamheid. Daarnaast zijn ze er gericht op het bevorderen van welvaart, leefbaarheid en vitaliteit.

Voorgenoemde voorstellen kunnen eventueel ook separaat worden opgepakt. De hierna genoemde programma's zijn een suggestie om voorgenoemde voorstellen te verenigen en daarmee meer impact te maken. De programma's zouden tot een structuur van wenkend perspectief kunnen leiden.

De aanbevelingen uit het voorgaande hoofdstuk zijn verdeeld over drie deelprogramma's:

Programma 1: Het Brutaal Ideaal

<i>Aanbevelingen</i>	
3.1	Gezamenlijke visie
3.2	Samen naar een welvarende toekomst
3.3	Sustainable Development Goals
3.4	Inkoop Platform Noord Nederland
3.5	Ontwikkelen koplopers groep

Programma 2: Een Volhoudbare Arbeidsmarkt

<i>Aanbevelingen</i>	
3.6	Reductie van ziekteverzuim
3.7	Omarm Hart van Groningen
3.8	Maak (sport)verenigingen belangrijk
3.9	Integraal programma jongeren
3.10	Arbeidsmarktadaptatie
3.11	Loonbeslag als kans
3.12	Vitaliteitscampus

Programma 3: Handhaven van orde en veiligheid

<i>Aanbevelingen</i>	
3.13	Van ondermijning naar versterkende invloeden

Economic Board Groningen heeft als doel om de economische structuur van de provincie Groningen te versterken. Programma's 1 en 2 liggen daarmee binnen de scope van Economic Board Groningen en zijn om die reden nader uitgewerkt en opgenomen in dit document.

Programma 3 'Handhaven van orde en veiligheid' ligt niet binnen de rol, scope en expertise van Economic Board Groningen en is om die reden niet nader uitgewerkt.

De programma's zijn een oplossingsrichting, een suggestie ter versterking van de structuur en het vestigingsklimaat. De programma's zijn op inhoud uitgewerkt en behoeven nog nadere uitwerking t.b.v. uitvoering (zoals taken, planning en kosten).

4.1 Programma Het Brutaal Ideaal

Het programma Het Brutaal Ideaal streeft naar een welvarende en vitale toekomst voor de regio, waarbij de nadruk ligt op ondernemerschap, sociale rechtvaardigheid, economische ontwikkeling, bestaanszekerheid, welzijn, welbevinden, vitaliteit en brede welvaart. Om het welzijn van de regio een boost te geven, is het de ambitie van het programma om invulling te geven aan de 'betekeniseconomie'. Het Brutaal Ideaal sluit aan bij de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties⁶ waaraan de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het bedrijfsleven zich geïnteresseerd hebben. Binnen de kaders van de SDG's zijn tal van initiatieven gestart om in 2030 deze doelstellingen te halen en waarvoor ook mogelijke projectfinanciering beschikbaar wordt gesteld om de doelstellingen waar te maken. Daarnaast bouwt dit programmavoorstel voort op het initiatief 'Het project Nederland 2040'⁷ van de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Argumentenfabriek. Het doel is om samen met alle belanghebbenden in co creatie een gedragen visie te laden voor de regio Hart van Groningen, met de nadruk op ondernemerschap, sociale rechtvaardigheid, economische ontwikkeling, welzijn en duurzaamheid.

Aansluiting beleid

Dit vereist het creëren van draagvlak en samenwerking met kwartier- en beleidsmakers op verschillende overheidsniveaus om aansluiting te vinden bij de economische en sociale agenda's binnen de provincie, maar ook bij de maatregelen uit Nij Begun. Daarin wordt direct gerefereerd aan het vormen en behouden van brede welvaart en welbevinden:

“De Economische Agenda en de Sociale Agenda zijn beide gericht op het vergroten van de 'brede welvaart'. Brede welvaart gaat niet alleen over materiële welvaart, maar ook over 'welbevinden.' Daaronder valt alles wat mensen van waarde vinden: gezondheid, onderwijs, milieu en natuur, directe leefomgeving, sociale contacten, persoonlijke ontplooiing en

Betekeniseconomie

De 'betekeniseconomie' is een economisch model dat nadruk legt op het creëren van waarde die verder gaat dan financiële winst, door zich te richten op het vervullen van menselijke behoeften en aspiraties op een diep, betekenisvol niveau. Dit model promoot het belang voor bedrijven en organisaties om met een duidelijk doel te opereren, dat bijdraagt aan het welzijn van individuen, gemeenschappen en de planeet. Het definieert succes niet alleen in financiële termen, maar ook door de positieve impact op sociale, ecologische en economische aspecten. De betekeniseconomie benadrukt duurzaamheid, ethisch ondernemerschap en sociale verantwoordelijkheid. Met het doel een inclusieve, rechtvaardige samenleving te bevorderen. Dit economisch model speelt in op de vraag naar authenticiteit, transparantie en duurzaamheid van consumenten, en stimuleert innovatie en creativiteit bij het nastreven van lange termijn doelen, terwijl het organisaties aanmoedigt bij te dragen aan een duurzamere en inclusievere toekomst.

⁶ <https://www.sdg-nederland.nl/de-17-sdgs/>

⁷ <https://toekomstnederland2040.nl/wp-content/uploads/2023/06/Nederland-2040-digitaal-download.pdf>

veiligheid. De Economische Agenda richt zich op de regionale economie; een belangrijke bouwsteen voor brede welvaart.”

In dit licht ziet Economic Board Groningen dit programmavoorstel als een brug tussen twee domeinen die conceptueel gescheiden zijn, maar in de praktijk elkaar kunnen versterken. Het ambieert een nieuwe aanpak waarbij sociale vraagstukken worden

Figuur 4: Nij Begun, een start naar een Groningse betekenis-economie

aangepakt met beleid, scholing, en educatie, terwijl tegelijkertijd de kracht van ondernemerschap wordt benut om een impuls te geven aan de regio. In onderstaand figuur is visueel weergegeven hoe de ambities in Nij Begun ingezet kunnen worden in het vormgeven van de betekenis-economie in Groningen en hoe het programmavoorstel een katalysator en verbinder is om dit in de regio aan te jagen.

Het verbinden van sociale en economische dynamieken is randvoorwaardelijk om zowel actuele maatschappelijke vraagstukken aan te pakken als een toekomstbestendige regio te realiseren. Het benadrukt de noodzaak van een collaboratieve en geïntegreerde benadering voor het stimuleren van een betekenis-economie en sociaal ondernemerschap die samen de regio als geheel ten goede komen. Dat dit een belangrijk thema is, blijkt uit de voornemens van Regio Groningen-Assen om impuls te geven aan regionale ontwikkeling en in hun werkgebied programma's en projecten te initiëren en supporten. Daarnaast worden er in de contreien van Westerwolde en aangrenzende Drentse gemeenten de visie N366 geïnitieerd om de regio in Zuidoost Groningen en Noordoost Drenthe om de regio te stimuleren. In plaats van nieuwe initiatieven, wordt gebruikt gemaakt van wat er al is door het samen te brengen en te versterken.

Vrienden van Hart van Groningen

Om snelheid te maken in het verkrijgen van draagvlak in het regionale bedrijfsleven, is het essentieel om een invloedrijke koplopers groep te vormen, de zgn. 'Vrienden van Hart van Groningen'. Deze groep bevordert kennis en innovatie in het perspectief van sociaal ondernemerschap en die de betekenis-economie in Groningen moet gaan concretiseren. Dat doen zij vanuit hun eigen kopgroep, maar ook zijn zij bron van inspiratie en challenge makers voor de voorgenomen hackathons als onderdeel van dit programma voorstel.

4.1.1 Doel van het programma

Het hoofddoel van dit programma is om een breed gedragen toekomstvisie, Het Brutaal Ideaal, te ontwikkelen en te realiseren. De focus ligt op het versterken en ontwikkelen van de brede welvaart, leefbaarheid en het versterken van het vestigingsklimaat. Om de som meer te laten zijn dan de optelsom van de afzonderlijke delen, is een breed gedragen toekomstvisie essentieel en de samenwerking tussen het grootbedrijf, mkb, overheden en andere belanghebbenden één van de belangrijke sleutels om ondernemerschap centraal te stellen.

Beleid vanuit (regionale) overheden is een zwaar meewegende factor, gelijktijdig rekening houdend met het feit dat ondernemerschap bottom-up een grote impact kan maken op brede welvaart, welbevinden en het versterken van het vestigingsklimaat. Door gezamenlijk een visie te vormen in de triple helix (ondernemers, overheid en onderwijs) wordt gebouwd aan een economisch ecosysteem met een positieve inslag binnen Het Brutaal Ideaal. Hierin staat impact ondernemen en de kracht van ondernemerschap centraal. Waarbij maatschappelijke problemen – in co-creatie – worden aangepakt en opgelost met ondernemerschap.

Het plan heeft tot doel de brede welvaart, economische groei, duurzaamheid en gemeenschapsontwikkeling in de regio te stimuleren, door het mobiliseren van ondernemerschap en het omzetten van innovatieve ideeën in startups en/of andere initiatieven die bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van de regio. Leidraad van het plan zijn de principes van de betekenis-economie en de VN SDG doelstellingen.

4.1.2 Beoogde resultaten

De belangrijkste beoogde resultaten die dit programma wil bereiken voor de regio Hart van Groningen zijn als volgt:

Ontwikkelen van een Het Brutaal Ideaal

Het formuleren en realiseren van een breed gedragen toekomstvisie voor de regio, waarbij de focus ligt op samenwerking, brede welvaart, economische groei, duurzaamheid en gemeenschapsontwikkeling. Een gedragen visie zorgt ervoor dat de afzonderlijke activiteiten beter op elkaar zijn afgestemd en dat de impact van de gezamenlijke activiteiten veel groter is dan van de afzonderlijke activiteiten samen.

Versterken van samenwerking en organisatiegraad

Het bevorderen van nauwere samenwerking en organisatiegraad tussen het grootbedrijf, mkb, ondernemers, overheden, onderwijs en andere belanghebbenden om de regio veerkrachtiger te maken en onbenutte kansen te verzilveren. Maak de regio sterker door de bundeling van krachten.

Bevorderen van ondernemerschap

Het stimuleren van ondernemerschap en ondernemend gedrag in de regio om zowel economische groei en innovatie te bevorderen, maar ook bij te dragen aan oplossingen binnen het sociaal domein.

Initiëren van startups en initiatieven bij het grootbedrijf

Het omzetten van ideeën uit hackathons in startups en initiatieven die bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van de regio, in lijn met de SDG-doelstellingen en de betekenis-economie.

Verbeteren van het vestigingsklimaat

Het verbeteren van het vestigingsklimaat voor zowel bestaande als nieuwe industrieën in de regio zorgt ervoor dat bedrijven zich graag in het Groningse willen blijven vestigen, waardoor ook de leefbaarheid en de brede welvaart in de regio zich blijft ontwikkelen

Samenwerking met kennisinstellingen en betrekken van belanghebbenden

Het samenwerken met kennisinstellingen, zoals Rijksuniversiteit Groningen, Hanze, Drenthe College, Noorderpoort, Alfa-college en Terra, is belangrijk om concepten verder te ontwikkelen en te ondersteunen. Voor specifieke transitiepaden wordt ook gekeken naar de verbinding met innovatiehubs, zoals bijv. het IHOG in Veendam en MakePort Mercurius in Stadskanaal. Daarnaast worden belangrijke belanghebbenden zoals zorgverzekeraars en belangenverenigingen betrokken bij het vormgeven van Het Brutaal Ideaal en het ontwikkelen van oplossingen voor de regio.

4.1.3 Doelgroep

Geografisch gezien, richt dit ontwikkelprogramma zich op het oude, industriële hart van de provincie Groningen en bevindt zich in de volgende gemeenten: Midden-Groningen, Oldambt, Veendam, Stadskanaal, Pekela en Westerwolde. In dit document consequent genoemd als Hart van Groningen'

De doelgroepen van dit plan zijn divers en worden verenigd in de koplopers groep 'Vrienden van Hart van Groningen'. Dit zijn vertegenwoordigers van het grootbedrijf, mkb/ lokale ondernemers, overheden en onderwijs/ andere belanghebbenden in de regio. Ze vormen de kerngroep die samenwerkt aan de ontwikkeling van Het Brutaal Ideaal en mede input levert aan de hackathon(s).

NB. Deze groep moet in fase 1 van het programma geworven en samengesteld worden. +/- 10 vertegenwoordigers zijn gepolst voor deze rol en staan hiervoor open.

1) Grootbedrijf in de regio

Grote bedrijven zoals Avebe, NedMag, Nouryon, Teijn Aramid en anderen zijn belangrijke belanghebbenden in dit plan. Ze zijn betrokken bij het vormgeven van dit document en het versterken van de lokale industrie. Daarnaast zijn deze partijen ook in de beginfase belangrijke belanghebbenden voor het creëren van draagvlak.

2) Mkb en lokale ondernemers

Het mkb en lokale ondernemers in de regio Hart van Groningen zijn essentieel voor de economische stabiliteit en ontwikkeling van de regio.

3) Overheden

Diverse overheidsinstanties, zoals gemeenten, provincie en andere lokale overheden zoals het Regiobureau Groningen-Assen, spelen een cruciale rol in de economische ontwikkeling en sociale voorzieningen in de regio.

4) Andere belangrijke belanghebbenden

Kennisinstellingen zoals Rijksuniversiteit Groningen, Hanze, Drenthe College, Noorderpoort, Alfa-college en Terra. Maar ook zorgverzekeraars, het waterbedrijf en belangenverenigingen zoals de Groninger Bodembeweging, Groninger Gasberaad en Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen.

4.1.4 Opbouw van het programma

Het programma Het Brutaal Ideaal is ingedeeld in vijf fasen, waarbij de eerste fasen 0 t/m 4 een concreet beeld geven van de voorgenomen activiteiten. In deze fasering zijn ook 'go/no go;-momenten gedefinieerd waarop bepaald wordt of de programmering haalbaar en realiseerbaar is aan de hand van de randvoorwaarden die vooraf worden gesteld.

Fase 0: voorbereiding

In deze fase wordt het narratief verder geladen in relatie tot de Sustainable Development Goals en de betekenis-economie, er wordt actief draagvlak gecreëerd bij (potentiële) opdrachtgevers en onderzocht hoe financiële middelen geworven kunnen worden om het programma te realiseren.

Go/no go-moment: realiseerbaarheid vaststellen met direct belanghebbenden/opdrachtgever(s) programma.

Fase 1: visievorming en activatie

In deze fase wordt Het Brutaal Ideaal gekoppeld aan de SDG's. De 'Vrienden van Hart van Groningen' worden samengesteld en met hen wordt een gezamenlijke visie voor de regio ontwikkeld. Ook andere belanghebbenden worden betrokken en hiervoor wordt zorggedragen dat de visie breed gedragen is.

Parallel aan deze activiteiten worden de hackathon(s) (fase 2) voorbereid; een serie hackathons om concrete oplossingen te ontwikkelen voor de uitdagingen die voortvloeien uit Het Brutaal Ideaal.

Go/no go-moment: rand voorwaardelijk in deze fase is dat de 'Vrienden van Hart van Groningen' zijn geselecteerd en dat er draagvlak is om deel te nemen. Dat er een passende en realistische overlegstructuur is georganiseerd met deze groep. Dat de belanghebbenden in beeld zijn, benaderd en betrokken zijn. Dat er een breed gedragen visie is gevormd dat bijdraagt en aansluit bij de doelstelling van Het Brutaal Ideaal.

Fase 2: genereren

Na het vaststellen van de visie Het Brutaal Ideaal wordt een reeks hackathons geïnitieerd, waarin de geselecteerde teams samenwerken aan uitdagingen die Het Brutaal Ideaal vormgeven. Deze fase is gericht op het creëren van concrete oplossingen die bijdragen aan Het Brutaal Ideaal: de betekenis-economie en de SDG's. Ook wordt in deze fase gekeken naar de opvolging van de hackathons en hoe de kansrijke ideeën verder ontwikkeld en gerealiseerd kunnen worden.

Fase 3: opvolgen, initiatieven realiseren en eigenaarschap

In deze fase wordt ondernemend gedrag en ondernemerschap gestimuleerd om de regionale uitdagingen aan te pakken. Ideeën van de hackathon(s) moeten worden omgezet in startups en/of worden geïntegreerd in de bestaande bedrijven. Eigenaarschap van deze initiatieven is essentieel. De voortgang van elk initiatief dient hierbij gemonitord te worden. Eventueel kunnen studenten, docenten en onderzoekers van lokale onderwijsinstellingen en kennis- en innovatiehubs concepten verder ontwikkelen.

Parallel in fase 3 blijft de overlegstructuur met de 'Vrienden van Hart van Groningen' voortbestaan. Om zo de terugkoppeling van de opvolging van fase 3 breed draagvlak te geven, de visie van Het Brutaal Ideaal te toetsen en waar nodig accenten te verleggen.

Fase 4 en 5: toekomstige verkenning

Deze fasen richten zich op de verdere ontwikkeling van de uitkomsten van de hackathon(s), het betrekken van andere Groningse regio's, en het verkennen van manieren om impact ondernemen en de Sustainable Development Goals te bevorderen.

4.2 Programma Een Volhoudbare Arbeidsmarkt

Dit arbeidsmarkt-ontwikkelprogramma heeft als titel Een Volhoudbare Arbeidsmarkt met als kernprincipe arbeidsmarktadaptatie en is gericht op het creëren van nieuwe en/of andere werkgelegenheid, bijscholing en omscholing van werknemers en werkzoekenden, hulp bij het zoeken naar werk voor werkzoekenden en actieve integratie van langdurige werkzoekenden.

Het doel van het programma is het versterken van de arbeidsmarkt door het stimuleren van economische groei en innovatie in de regio Hart van Groningen, met als resultaat een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bestaande, nieuwe en potentiële werknemers en werkgevers.

Het programma betreft met name arbeidsmarktadaptatie: hoe kun je als werkgevers, werknemers, overheden en onderwijsinstellingen op een positieve manier inspelen en grip krijgen op een veranderende arbeidsmarkt?

Het stimuleren van een volhoudbare arbeidsmarkt staat centraal. Dit vereist het creëren van draagvlak en samenwerking met kwartier- en beleidsmakers op verschillende overheidsniveaus om aansluiting te vinden bij de economische en sociale agenda's binnen de provincie, maar ook bij de maatregelen uit Nij Begun. Daarin wordt direct gerefereerd aan het vormen en behouden van brede welvaart en welbevinden:

“De Economische Agenda en de Sociale Agenda zijn beide gericht op het vergroten van de ‘brede welvaart’. Brede welvaart gaat niet alleen over materiële welvaart, maar ook over ‘welbevinden.’ Daaronder valt alles wat mensen van waarde vinden: gezondheid, onderwijs, milieu en natuur, directe leefomgeving, sociale contacten, persoonlijke ontplooiing en veiligheid. De Economische Agenda richt zich op de regionale economie; een belangrijke bouwsteen voor brede welvaart.”

Zie ook paragraaf 4.1.

4.2.1 Doel van het programma

Een volhoudbare arbeidsmarkt is een arbeidsmarkt die op lange termijn blijft functioneren en zich aanpast aan en inspeelt op veranderingen in de omgeving, terwijl ze het welzijn en welbevinden van werknemers, economische groei, sociale inclusie en arbeidsparticipatie bevordert.

Een volhoudbare arbeidsmarkt betekent dat het bedrijfsleven optimaal toegang heeft tot talentvolle medewerkers, de arbeidsmarkt gelijke kansen biedt, zowel werkgevers en werknemers snel kunnen reageren op technologische en economische veranderingen, de

Volhoudbare arbeidsmarkt

Een volhoudbare arbeidsmarkt is een arbeidsmarkt waar de werknemer volhoudt, de werkgever volhoudt, waar de omgeving wordt gerespecteerd, die economisch stabiel is en die de mens en de aarde niet uitput. Streven naar zo'n arbeidsmarkt betekent zoeken naar een toekomst die op de lange termijn standhoudt en bloeit.

fysieke en mentale gezondheid van werknemers wordt beschermd, overheden bijdragen aan een stabiele economie en aandacht heeft voor het vestigingsklimaat van werknemers en werkgevers. Zo ontstaat een veerkrachtige arbeidsmarkt, economie en maatschappij

Inner Development Goals

In 2020 werden de Inner Development Goals (IDGs) afgeleid van de SDG's en opgezet met als doel persoonlijke en mentale groei te bevorderen voor een duurzame samenleving. Deze doelen, waaronder zelfbewustzijn, zelfmanagement, motivatie, empathie, sociale vaardigheden, besluitvaardigheid, probleemoplossend vermogen, flexibiliteit, duurzaamheidsbewustzijn en leiderschap, helpen individuen beter voorbereid te zijn op de toekomst en bij te dragen aan een rechtvaardige en duurzame wereld. Een non-profitorganisatie leidt dit initiatief gericht op het bevorderen van innerlijke ontwikkeling door wetenschappelijk onderzoek te doen en het delen van kennis. Hun doel is om mensen te inspireren en faciliteren om de 17 (SDG's) duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties sneller en effectiever te bereiken.

waarin zowel werknemers als werkgevers kunnen floreren. De Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en de daarvan afgeleide Inner Development Goals (IDG's), dienen als kompas voor de juiste richting.

Figuur 5: Inner Development Goals¹

De IDG's vormen een belangrijke bouwsteen van het programma Een Volhoudbare Arbeidsmarkt. Deze doelen zijn visueel weergegeven in de bovenstaande afbeelding en benadrukken vijf fundamentele dimensies van persoonlijke en mentale groei: zijn, denken, verbinden, samenwerken en handelen. Elk van deze dimensies vertegenwoordigt een specifiek aspect van innerlijke ontwikkeling dat cruciaal is voor het bevorderen van een duurzame samenleving en is ondersteunend in het behalen van de Sustainable Development Goals.

Door de integratie van deze IDG's binnen het programma wordt er naar gestreefd een weerbare en adaptieve arbeidsmarkt in de regio Hart van Groningen te realiseren. Waar zowel economische groei als het welzijn van individuen centraal staan. Werknemers niet alleen te ondersteunen in de ontwikkeling van hun professionele capaciteiten, maar ook in hun persoonlijke ontwikkeling.

4.2.2 Beoogde resultaten

De belangrijkste beoogde resultaten die dit programma wil bereiken voor de regio Hart van Groningen zijn als volgt:

Aanpak Volhoudbare arbeidsmarkt regio Hart van Groningen			
Doel	Doel	Doel	Doel
50% v/d werkgevers kent begrip arbeidsmarktadaptatie	Het taboe op leren is in 2030 ten goede gekeerd	Arbeidsparticipatie is in 2030 met 30% toegenomen	Ziekteverzuim van 5.0% naar 2.5% in 2030
Arbeidsmarkt adaptie <ul style="list-style-type: none"> • 21st Century Skills voor Werkgevers • Onderzoek naar AI-oplossingen voor Praktisch Geschoold Werk • Hackatour Arbeidsmarkt 	Taboe op leren <ul style="list-style-type: none"> • Beeldcampagne om het taboe op leren te doorbreken • Praktisch leren 	Arbeidsparticipatie <ul style="list-style-type: none"> • Opening IDG House in het Hart van Groningen 	Ziekteverzuim reductie <ul style="list-style-type: none"> • Kennis & Innovatie programma voor deskundigheid bevordering • Vitaliteitscampus Hart van Groningen • Preventie & Hulp bij Loonbeslag

Arbeidsmarktadaptatie

Het programma is gericht op het ontdekken van werkgeversvaardigheden, het 'verslimmen' van bestaande arbeidsprocessen en hackatons gericht op innovatieve oplossingen voor complexe arbeidsmarkt vraagstukken.

1) 21st century skills werkgevers

Hoe zorg je er als werkgever in de toekomst voor dat je aantrekkelijk blijft of wordt voor huidige en toekomstige generaties? Hierbij is bijv. te denken aan het ontwikkelen van een aansprekend werkgeversmerk en een helder werkgevers-DNA. Daarnaast vraagt de nieuwe generatie werknemers van haar werkgevers in het Hart van Groningen vaardigheden m.b.t. modern leiderschap, innovatie, flexibiliteit, strategisch denken en het vermogen om problemen op te lossen en een leercultuur te ondersteunen. Ethiek, integriteit, zingeving en technologische innovatie zijn waarden die verwacht worden van een werkgever. Het programma biedt een Kennis & Innovatieprogramma rondom deze thema's.

2) Onderzoek naar AI-oplossingen voor praktisch geschoold werk

Er is meer onderzoek nodig naar de mogelijkheden om arbeidsprocessen van praktisch geschoold werk te verbeteren met behulp van AI. In de toekomst zal er met minder mensen gewerkt worden. Het programma start met een verkennend onderzoek met kennisinstellingen als Rijksuniversiteit Groningen, Hanze, DNA, AI-experts, AI-HUB en het bedrijfsleven. Het doel hiervan is om praktisch geschoold werk voor werknemers efficiënter en effectiever te laten verlopen. Bijvoorbeeld voor functies als glazenwassers, installateurs en monteurs, oftewel personeel dat nu periodiek langskomt ongeacht of dit nodig is. Met inzet van automatisering en AI kan er gestuurd worden op alleen langskomen bij noodzaak, dus wanneer het nodig is.

3) Hackathon arbeidsmarkt

Tijdens een arbeidsmarkt-hackathon werken HR-managers, bedrijfseigenaren, HR-geïnteresseerden en studenten samen aan innovatieve oplossingen voor actuele arbeidsmarkt vraagstukken. Het is een waardevolle gelegenheid om creativiteit en samenwerking binnen human resources te stimuleren, nieuwe ideeën te

genereren en oplossingen te vinden voor complexe arbeidsmarktuitdagingen waar de regio mee te maken heeft en krijgt.

Doorbreken van het taboe op leren

Uit de verkenning blijkt een 'taboe op leren' in de regio. Er is geen positieve leercultuur in het Hart van Groningen, waardoor werkgevers en werknemers een 'leven lang leren' niet als iets vanzelfsprekends zien. Dit staat arbeidsmarktadaptatie in de weg. Met onderstaande initiatieven wordt getracht om het taboe op leren te doorbreken. Waar inwoners nu negatief of onverschillig tegenover leren staan, zouden ze een positievere houding ten opzichte van leren moeten ontwikkelen.

1) Beeldcampagne om het taboe op leren te doorbreken

Een beeldcampagne om het taboe op leren te doorbreken, richt zich op de doelgroep tussen de 18 en 55 jaar. Met de campagne wordt een sterke visuele identiteit met inspirerende verhalen en positieve boodschappen gecreëerd. De campagne toont concrete leersuccessen en betreft hierbij herkenbare gezichten als ambassadeurs. Door interactieve content en een multi-channel benadering wordt de boodschap breed verspreid. De campagne moedigt aan tot actie en bouwt een gemeenschap rond het thema leren.

2) Praktisch leren

Door het tekort aan vakmensen moeten inwoners soms lang wachten op dienstverlening. Het programma gaat samen met het onderwijs op zoek naar manieren om inwoners vaardigheden aan te leren zodat ze minder afhankelijk worden van vakmensen. Dit is een vorm van arbeidsmarktadaptatie. Lokale onderwijsinstanties worden uitgedaagd modules van maximaal drie maanden te ontwikkelen waarmee inwoners praktische vaardigheden kunnen aanleren, zoals timmerwerk, loodgieterswerk, elektriciteit, tuinonderhoud en andere ambachtelijke taken. Deze initiatieven zijn gericht op het versterken van zelfredzaamheid en praktische bekwaamheid binnen een relatief korte periode. Het doel is niet om de vakman of vakvrouw te vervangen. We introduceren het begrip 'kluscarving', waarbij inwoners in staat worden gesteld om eenvoudige onderhouds- en reparatiewerkzaamheden (deels) zelf uit te voeren, terwijl complexere taken of het eindoordeel nog steeds door vakmensen wordt uitgevoerd. Door lokale onderwijsinstanties te betrekken, worden de vaardigheden toegankelijk voor iedereen, ongeacht hun achtergrond of ervaringsniveau.

Verhogen arbeidsparticipatie

Werk in Zicht (WIZ), een samenwerkingsverband van gemeenten, UWV, leer-ontwikkelbedrijven en arbeidsmarktpartners in Groningen en Noord-Drenthe, richt zich op het scholen van kansrijke beroepen en werken samen met strategische partners om kansen op ontwikkeling en werk te vergroten.

1) Opening IDG House in het Hart van Groningen

Het realiseren van een IDG house in het Hart van Groningen door samenwerking met Werk In Zicht en het SDG House Groningen. IDG's zijn persoonlijke ontwikkelingsdoelen, gekoppeld aan de Sustainable Development Goals, die individuen helpen hun innerlijke capaciteiten te versterken om positieve veranderingen in de wereld (en dus ook in het Hart van Groningen) te bevorderen. De Inner Development Goals (IDG's) zijn bij het IDG House leidend bij de toeleiding

naar arbeid. De programma's bij het IDG House zijn gericht op betekenisvolle banen. Door de IDG's als basis te nemen ontstaat er toewijding en een sterke betrokkenheid en inzet voor een doel, taak of persoon. Werk wordt dan als middel gezien voor een hoger doel. Hierdoor gaat volledige inzet en passie om iets te bereiken vaak gepaard met doorzettingsvermogen en (intrinsieke) motivatie. In de context van werk betekent toewijding dat een persoon zich volledig inzet om de gestelde doelen te bereiken, zelfs als dat extra inspanning of tijd vergt. Toewijding is essentieel voor succes en groei, omdat het mensen aanmoedigt om uitdagingen te overwinnen en constant te streven naar verbetering.

Ziekteverzuimreductie

Een kennis & innovatieprogramma voor deskundigheidsbevordering. Het programma biedt deskundigheidsbevordering en stimuleert innovatieve projecten. Door integratie van dit platform binnen het programma Een Volhoudbare Arbeidsmarkt kan het kennis & innovatieprogramma voor deskundigheidsbevordering geïntensiveerd worden in het Hart van Groningen.

1) Vitaliteitscampus Hart van Groningen

Binnen het programma Een Volhoudbare Arbeidsmarkt wordt tenminste één fysieke Vitaliteitscampus gerealiseerd in het Hart van Groningen.

2) Preventie & hulp bij loonbeslag

Om het probleem van schulden en loonbeslag aan te pakken wordt binnen het programma een 'Kansloon Fonds' opgericht. Werkgevers en werknemers kunnen bij loonbeslag een beroep doen op het fonds. Het fonds helpt bij de oplossing voor werkgever en werknemer. De schuld kan onder gunstige voorwaarden over worden genomen door het fonds en de relatie tussen werkgever en werknemer komt niet onder druk te staan. Werkgevers worden ontzorgd doordat ze eenvoudig hun medewerker aan kunnen melden voor hulp.

Het fonds koppelt budgetcoaches en schuldhulpverlening aan werknemers met loonbeslag. Hierin wordt er samengewerkt met WIJS Groningen. WIJS Groningen is in de stad Groningen enkele jaren succesvol in het ondersteunen van inwoners bij financiële en juridische vraagstukken. De dienstverlening van WIJS is voor inwoners gratis en laagdrempelig. Samen met de werknemer wordt een plan opgesteld om de schulden terug te dringen en financieel gezond te worden. Het loonbeslag verandert van een hindernis naar een opstap tot verbetering. Deze aanpak leidt tot positieve veranderingen, zoals verbeterde financiële situaties, arbeidsparticipatie, minder ziekteverzuim en betere bedrijfsresultaten in de regio.

4.2.3 Doelgroep

Geografisch gezien, richt dit ontwikkelprogramma zich op het oude, industriële hart van de provincie Groningen bevindt zich in de volgende gemeenten: Midden-Groningen, Oldambt, Veendam, Stadskanaal, Pekela en Westerwolde. In dit document consequent genoemd als Hart van Groningen'

De doelgroepen van dit plan zijn divers maar hebben allemaal belang bij een volhoudbare arbeidsmarkt in de regio Hart van Groningen:

1) Beroepsbevolking Hart van Groningen

De beroepsbevolking van Hart van Groningen verwijst naar alle inwoners in dit gebied die (gedeeltelijk) kunnen werken. Inwoners die in loondienst werken, zelfstandige ondernemers, maar ook inwoners die tijdelijk niet actief zijn op de arbeidsmarkt vanwege bijvoorbeeld ziekte of arbeidsongeschiktheid.

2) Grootbedrijf in de regio

Grote bedrijven zoals Avebe, NedMag, Nouryon, Teijn Aramid en anderen zijn belangrijke belanghebbenden in dit plan. De grootindustrie is belangrijk voor het creëren van draagvlak.

3) Mkb en lokale ondernemers

Het mkb en lokale ondernemers in de regio Hart van Groningen zijn essentieel voor de economische stabiliteit en ontwikkeling van de arbeidsmarktregio.

4) Overheden

Diverse overheidsinstanties, zoals gemeenten, provincie en andere lokale overheden.

5) Andere belangrijke belanghebbenden

Kennisinstellingen zoals Rijksuniversiteit Groningen, Hanze, Drenthe College, Noorderpoort, Alfa-College en Terra.

Het plan is gericht op het creëren van samenwerking en betrokkenheid van al deze doelgroepen om de doelstellingen te bereiken en de arbeidsmarktregio te versterken.

4.2.4 Opbouw van het programma

Het programma Een Volhoudbare Arbeidsmarkt is ingedeeld in vier fasen. In deze fasering zijn ook 'go/no go'-momenten gedefinieerd waarop bepaald wordt of de programmering haalbaar en realiseerbaar is aan de hand van de randvoorwaarden die vooraf worden gesteld.

Fase 0: voorbereiding

In de voorbereidende fase ligt de focus op het opzetten en laden van het narratief van de beoogde resultaten van Een Volhoudbare Arbeidsmarkt in het Hart van Groningen. Vertrekpunt is het verkennen van het draagvlak en de financiële middelen die nodig zijn voor de vorming van vier werkpakketten binnen het programma. Een belangrijk onderdeel van deze fase is het verkennen en werven van samenwerkingspartners voor elk werkpakket. Dit zijn cruciale stappen om een solide basis te leggen voor de verdere uitvoering van het programma.

Go/no go-moment: bepalen of er wordt doorgedaan met de volgende fase op basis van de voortgang en resultaten tot dan toe.

Fase 1: werkpakketvorming

In deze fase worden afspraken vastgelegd met elke samenwerkingspartner per werkpakket in een breed gedragen convenant. Vervolgens worden er werkpakketleiders benoemd, die verantwoordelijk zijn voor het leiden van de activiteiten binnen hun specifieke werkpakket. Een gezamenlijke visie per werkpakket wordt met de samenwerkingspartners vastgesteld. Deze visie vormt de basis voor het creëren van een gedetailleerde roadmap per werkpakket, die uiteindelijk bijdraagt aan een overkoepelende master roadmap voor Een Volhoudbare Arbeidsmarkt.

Go/no go-moment: bepalen of plannen en voorbereidingen voldoende zijn om over te gaan naar de uitvoerende fase.

Fase 2: doen!

In de uitvoerende fase worden de roadmaps per werkpakket daadwerkelijk uitgevoerd. Dit omvat alle geplande activiteiten en initiatieven die in de eerdere fasen zijn voorbereid. Gedurende deze periode wordt de voortgang nauwlettend gemonitord en vinden er tussentijdse evaluaties plaats om te beoordelen of de doelstellingen worden gehaald en waar eventuele aanpassingen nodig zijn. Deze fase draait om de praktische implementatie van de strategieën en plannen die in de eerdere fasen zijn ontwikkeld.

Specifiek voor arbeidsmarktadaptatie worden bijvoorbeeld kennis- en innovatieprogramma's voor werkgevers geïmplementeerd, verkennend AI-onderzoek uitgevoerd en hackathons georganiseerd. Voor het doorbreken van het taboe op leren wordt de beeldcampagne en praktische leermodules uitgevoerd. Arbeidsparticipatie wordt bevorderd door het opzetten van het IDG House en gerichte programma's. Ziekteverzuimreductie wordt aangepakt door het lanceren van de Vitaliteitscampus en het Kansloon Fonds.

Fase 3: itereren

Tijdens de iteratiefase worden de resultaten van de monitoring en evaluaties gebruikt om bij te sturen waar nodig. Er wordt beoordeeld wat klaar is, wat goed gaat, wat beter kan en welke onderdelen bijsturing nodig hebben. Op basis van de roadmaps worden netwerkversterkingen en vervolginiatieven verkend. Daarnaast wordt de impact van de uitgevoerde activiteiten gemeten en wordt besloten welke activiteiten een vervolg krijgen in de roadmap. Deze fase is cruciaal om de strategieën te verfijnen en te optimaliseren op basis van de opgedane ervaringen en resultaten.

Fase 4: toekomstige verkenning

In de fase van toekomstige verkenning wordt er gewerkt aan het ontwikkelen van vervolgroadmaps op basis van de evaluaties, impactmetingen en de actualiteit van dat moment. Hierbij wordt ook gekeken naar het betrekken van andere Groningse regio's om de reikwijdte en impact van het programma te vergroten.

Bijlage 1. Economic Board Groningen

Deze verkenning, de aanbevelingen en de programma's zijn geschreven door Economic Board Groningen.

Het mkb als basis

Voor Economic Board Groningen is het versterken van het mkb de basis en zijn we verbinder tussen overheden, onderwijs en het bedrijfsleven. We werken graag en intensief samen met onder andere de provincie Groningen, de Groninger gemeenten, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Nationaal Programma Groningen, NOM, de Groninger onderwijsinstellingen en uiteraard ondernemers in Groningen.

In de afgelopen jaren hebben we de mogelijkheid gekregen beleid en plannen van overheden om te zetten in succesvolle programma's en projecten. We waren en zijn daarmee een verlengstuk van de overheden, maar zijn niet de overheid zelf. Dat borgt onze toegang tot en de open verbinding met het mkb. Bij het mkb halen we behoeftes op en we geven hiermee inzicht in de staat van het mkb aan overheden.

We ondersteunen gericht de individuele ondernemer en werken actief aan het versterken van de structuur en het organiserend vermogen binnen het Groninger mkb. Soms lokaal, soms regionaal. Dat doen we vooral in het landelijk gebied van de provincie. Onze kennis en expertise van de economische structuren en ecosystemen in het Ommeland maken onze positie uniek. Onze grootste en bekendste programma's zijn: [GroBusiness](#), [Groninger Groeifonds](#), [5Groningen](#) (afgerond) en [Vrijtijdseconomie](#). Bekijk op onze website [afgeronde programma's en projecten](#) en [ondernemersverhalen](#).

Economic Board Groningen is van oorsprong een stimulerings- en ontwikkelorganisatie voor het bevingsgebied. Hierdoor hebben we de afgelopen acht jaar ons netwerk opgebouwd binnen - en onze expertise opgebouwd over - het mkb en de regionale structuren in de provincie. Specifiek binnen de veranderende economie van het landelijk gebied ligt onze kracht. Investeren in de regionale en lokale economie leidt op korte én lange termijn tot meer banen. Een goed ondernemings- en vestigingsklimaat versterkt het mkb en voorziet zo in regionale voorzieningen en diensten. Lokale ondernemers dragen vervolgens weer bij aan de versterking van het lokale culturele en commerciële aanbod. Kortom: leefbaarheid en vitaliteit⁸.

Als Economic Board Groningen kunnen en willen we daarin als programma- en projectenorganisaties een impactvolle rol hebben en partner voor overheden, onderwijs én ondernemers zijn.

⁸ Startdocument Economische Agenda, Gemeenten, Waterschappen, Provincie Groningen, NPG en Ministerie van economische zaken en klimaat, december 2023